

Лютий 2026 р.

Гендерно зумовлене наси́льство

Короткий огляд впливу Plan International у
Східній та Центральній Європі (2022-2025)

Реагування на гуманітарну кризу в Україні від Plan International

Plan International розпочала свою гуманітарну діяльність у відповідь на українську міграційну кризу одразу після ескалації війни в Україні в лютому 2022 року, розгорнувши діяльність у Польщі, Молдові та Румунії. Організація розпочала свою діяльність в Україні в серпні 2022 року і з того часу розширює інтегровані гуманітарні програми партнерів з громадянського суспільства у Східній та Центральній Європі (СЦЄ).

Гуманітарна допомога Plan International та її партнерів спрямована на зменшення вразливості та ризиків, з якими стикаються біженці, переселенці та люди, які постраждали від конфлікту, в Україні та країнах, що їх приймають. Надаючи пряму гуманітарну допомогу, спрямовану на порятунок життів, Plan International також ставить за мету подолання структурної нерівності та сприяння соціальної, гендерної та економічної справедливості в СЦЄ шляхом підвищення стійкості, добробуту та активності дівчат, молоді, а також меншин та маргіналізованих груп.

Постійно підтримуючи витрати партнерів на рівні понад 70%, локалізований та орієнтований на партнерів підхід Plan International забезпечив швидше, більш контекстуальне та стале надання допомоги, одночасно зміцнюючи довгостроковий потенціал місцевих суб'єктів громадянського суспільства в СЦЄ. З 2022 по 2025 рік цей підхід дозволив Plan International охопити понад 1,7 мільйона людей через 65 партнерів та 87 проєктів у чотирьох країнах.

Охоплення Plan International за країнами в СЦЄ.

Ключові висновки

Програми Plan International та партнерів щодо ризику гендерно-зумовленого насильства (ГЗН) в СЦЄ еволюціонували від початкового інформування до фокусування на гендерних нормах з метою зменшення поширеності ГЗН, одночасно надаючи пряму підтримку жертвам ГЗН:

- Хоча надання інформації підвищило обізнаність учасників проєкту про ГЗН, розширення послуг для жертв ГЗН з боку Plan International та партнерів забезпечило їх захист та безпеку в СЦЄ.

- Останнім часом програми, спрямовані на гендерні норми, також використовуються для зменшення поширеності ГЗН в Україні та країнах, що приймають біженців.

87 тис.

людей охопили програми Plan International та партнерів щодо ГЗН в СЦЄ.

Вплив заходів у сфері ГЗН¹

Надання інформації Plan International та партнерами підвищило обізнаність учасників проєкту про ризики ГЗН. На початку діяльності в Україні разом з партнерами було проведено масштабні інформаційні кампанії та семінари. Партнери використовували такі інструменти, як «Щоденник впевненості» та молодіжні медіапроєкти, наприклад «ДеТоксік Шоу»¹, які охопили тисячі підлітків у прифронтових та постраждалих від конфлікту регіонах. Ці зусилля покращили знання молоді про ризики ГЗН, зміцнили їхні особисті кордони та заохотили до пошуку допомоги.

У Румунії інтегровані інтерактивні заходи також допомогли молоді критично підійти до складних питань. Поступовий перехід від табу і сорому до активної цікавості та обізнаної дискусії дозволив учням засвоїти інформацію про повагу, згоду та самосвідомість. Вони не тільки запам'ятали точну інформацію про сексуальне здоров'я, анатомію та запобігання насильству, але й поділилися нею з однолітками та друзями, поширивши вплив проєкту за межі класу.

У той час як онлайн-кампанії та інформаційні матеріали підвищили обізнаність про доступні ресурси в країнах перебування, розширення послуг для жертв ГЗН з боку Plan International та партнерів забезпечило їх захист і безпеку. Наприклад, у Молдові та Румунії партнери Plan International надали притулок та безпечні місця

для жінок, які пережили насильство, забезпечивши їм захист і гідність у кризовий період. Юридична підтримка та консультування також забезпечили жінкам і дівчатам відновлення автономії та безпеки в Румунії. Ці послуги враховували потреби різних груп: тоді як жінки-біженки та мігрантки отримували допомогу з урахуванням культурних особливостей, особи з інвалідністю та інші вразливі групи також скористалися індивідуальними заходами з забезпечення доступності, які гарантували їхній захист. Нарешті, ще одна ініціатива в Румунії підтримала сесії з нарощування потенціалу для працівників у сфері домашнього насильства, щоб поглибити їхні знання з таких тем, як обмежувальні накази, послуги з боротьби з насильством щодо жінок та стандарти підтримки.

Крім того, минулого року в СЦЄ Plan International започаткувала програму, спрямовану на гендерні норми, щоб зменшити поширеність ГЗН. В Україні реалізація програми «Чемпіони змін» (ЧЗ) охопила понад 500 підлітків та молоді, сприяючи накопиченню знань про гендерну рівність, оскарженню шкідливих норм та зміцненню лідерських та адвокаційних навичок. Докази свідчать, що програма призвела до позитивних змін у поведінці, підвищення обізнаності про гендерну нерівність та активної участі молоді в ініціативах громади.

¹ Plan International використовує інтегрований підхід у своїй гуманітарній діяльності, працюючи в різних програмних сферах у рамках проєктів. Хоча вся стратегія та портфель проєктів Plan International у СЦЄ є гуманітарними, заходи, що охоплюють захист та освіту, є гуманітарними і часто спрямовані на порятунок життя.

Про програму ЧЗ

Програма **ЧЗ** від Plan International має на меті сприяти гендерній рівності через залучення молоді. Програма, яка діє в 41 країні, спрямована на розширення прав і можливостей дівчат та залучення хлопців до визнання і боротьби зі шкідливими, негативними проявами маскулітності, які підтримують дискримінацію та нерівність.ⁱⁱ

Аналогічно, в **Румунії** в рамках заходів також було залучено чоловіків і хлопців до інформаційних кампаній, просування позитивних рольових моделей та боротьби зі суспільними уявленнями, що сприяють насильству. У **Польщі** програми щодо ГЗН також перейшли від управління надзвичайними випадками та надання правової допомоги до більш широкої стратегії профілактики, з більш глибоким залученням до гендерної рівності для довгострокового зменшення ГЗН. Таким чином, ці ініціативи в Україні, Польщі та Румунії відповідають регіональним цілям щодо усунення першопричин та зміцнення стійкості громади до ГЗН.

Учасники обговорюють маршрут перед початком «маршу безпеки» у Варшаві в межах проекту Plan International «Безпечні міста» © Plan International

Які основні потреби та виклики у сфері ГЗН існують у СЦЄ? Вибрані висновки з дослідження Plan International

Як показують дослідження Plan International, програми, спрямовані на розширення заходів реагування на ГЗН для вразливих груп, включаючи дівчат-підлітків, ЛГБТКІ+ спільноти та біженців, залишаються дуже актуальними в СЦЄ.ⁱⁱⁱ

Загроза ГЗН для дівчат-підлітків

Дівчата-підлітки в СЦЄ стикаються з різними ризиками, пов'язаними з безпекою, включаючи ГЗН вдома, в Інтернеті та в громадських місцях. У країнах, де Plan International проводила дослідження, а саме в **Україні**, **Польщі** та **Румунії**,² дівчата віком від 10 до 19 років висловили сильний страх перед СЕН та повідомили про побоювання щодо зґвалтування та інших форм сексуального насильства.

Наприклад, дівчата в **Україні** іноді висловлювали більшу стурбованість щодо сексуального насильства, ніж щодо небезпеки, спричиненої самою війною. У **Румунії** та **Польщі** дівчата повідомили про тривожний рівень сексуальних домагань як в реальному житті, так і в Інтернеті, причому багато хто з них, здається, сприймає ці випадки як норму. Дівчата повідомили, що для безпеки вони змінюють свою поведінку, **уникаючи прогулянок увечері та наодинці**.

У **Польщі** дівчата повідомили про **сексуальні домагання в Інтернеті**, такі як «catfishing» (видавання себе за підлітка) з боку дорослих чоловіків, отримання небажаних оголених фотографій, прохання надіслати інтимні фотографії та поширення відвертих фотографій без згоди. В **Україні** низький рівень батьківського контролю, пов'язаний із наслідками війни та обмеженими знаннями опікунів у сфері кібербезпеки, збільшив **ризик підлітків стати жертвами СЕН, шахрайства з грошима та інших онлайн-загроз**.

ГЗН та небезпека в публічних місцях

Згідно з дослідженням Plan International, підлітки з України, які проживають у **Румунії** та **Польщі**, стикаються з високим рівнем **сексуальних дома-**

гань та насильства в публічних місцях. Зокрема, вони стають свідками публічної мастурбації дорослих чоловіків, вульгарних коментарів, зйомки в публічних місцях без згоди, а також сексуального насильства. Дівчата-біженки в Румунії та Польщі також повідомляли про домагання з боку хлопців і чоловіків через їхню національність, що показує, як їхній статус біженців може зробити їх мішенню для хижих осіб.

Дівчата та молоді жінки, які беруть участь у проекті «Безпечніші міста» в **Польщі**, також підкреслили, що вони часто відчують загрозу або небезпеку в публічних місцях через гендерну **дискримінацію та нерівну динаміку влади** між чоловіками та жінками. Враховуючи, що 43% молодих жінок у Польщі стикалися принаймні з одним випадком домагань у публічному місці до досягнення 18-річного віку, учасниці проекту висловили розчарування, відчуючи, що вони повинні брати на себе особисту відповідальність за власну безпеку.³

Норми, пов'язані з ГЗН

Результати дослідження Plan International також показують, що дівчата-підлітки повідомляли про специфічне розуміння **установок, що звинувачують жертву**, а відсутність захисту з боку поліції та справедливості для тих, хто пережив насильство, часто пов'язана з небажанням повідомляти про злочини в поліцію. Деякі дівчата самі повторюють такі установки, що свідчить про те, що вони внутрішньо прийняли наративи, які не визнають роль кривдника як причину сексуального насильства, що змушує їх думати, що інші будуть звинувачувати їх у насильстві, якого вони зазнали.

Хоча ескалація війни в Україні призвела до того, що підлітки відчували посилення традиційних гендерних ролей, є також ознаки того, що порушення «нормального» життя сприяло деяким **змінам у гендерних ролях та установках**. В **Україні**, **Польщі** та **Румунії** дівчата-підлітки продемонстрували значну обізнаність щодо гендерних очікувань суспіль-

² Хоча Plan International також працює в Молдові, дослідження проводилося лише в Україні, Польщі та Румунії. Однак ризики для безпеки, з якими стикаються дівчата в Молдові, є подібними.

³ У рамках проекту було досліджено досвід дівчат і молодих жінок у публічних місцях, зокрема тих, які належать до маргіналізованих груп, таких як етнічні та культурні меншини, мають різний міграційний статус, включаючи біженців, належать до ЛГБТКІ+ спільноти, мають інвалідність, а також дівчат і молодих жінок кольорової раси.

Молоді люди беруть участь у воркшопі «Safeteen» в Україні © Plan International

ства та того, як вони впливають на вибір і досвід, доступні як дівчатам, так і хлопцям.

Аналогічно, деякі молоді жінки та дівчата-підлітки, які брали участь у дослідженні Plan International щодо відбудови та відновлення України у 2023 році, сподівалися, що цей процес стане **каталізатором для подолання традиційних гендерних ролей**. Хоча підлітки-хлопці та молоді чоловіки загалом були більш зневажливими до гендерних питань, дослідження та програми, що стосуються впливу війни на гендерні норми та маскуліність, можуть допомогти запобігти ГЗН та посиленню шкідливих гендерних стереотипів під час відновлення країни.

Підвищений ризик для маргіналізованих груп

У **Польщі** дані Plan International показують, що маргіналізовані групи стикалися з підвищеним ризиком ГЗН, а дівчата та молоді жінки з перехресними вразливостями зазнавали більшої небезпеки:

- Дівчата та молоді жінки з етнічних меншин, включаючи ромів, стикаються з перехресною дискримінацією за етнічною приналежністю та гендером, а також з підвищеним ризиком домагань та насильства в публічних місцях через расові стереотипи та упередження.
- Дівчата та молоді жінки, які є біженками, стикаються з підвищеним ризиком для своєї безпеки через мовні бар'єри, культурну ізоляцію та дискримінацію. Сюди входить дискримінація в

школах, публічних місцях, а також ненависницькі висловлювання в Інтернеті та в реальному житті.

- Дівчата та молоді жінки з ЛГБТКІ+ спільноти стикаються з проблемами безпеки, пов'язаними з гомофобією, трансфобією та ГЗН, а також зазнають ізоляції та домагань у публічних місцях, що впливає на їхнє почуття безпеки та добробут.

Хочете дізнатися більше про потреби та виклики ГЗН у СЦЄ?
Ознайомтеся з наступними звітами:

 [Молодь про війну в Україні \(червень 2023 р.\)](#)

 [Дівчата-підлітки в кризовій ситуації: голоси з України, Польщі та Румунії \(червень 2024 р.\)](#)

 [Безпечніші міста для дівчат – рекомендації щодо політики для більш безпечної Польщі: Боротьба з гендерно-зумовленим насильством у публічних місцях. \(Вересень 2024 р.\)](#)

 [Перетин подвійних кордонів – переселення ЛГБТКІ+ до Польщі: Переслідування, дискримінація та проблеми з доступом до гуманітарної допомоги \(червень 2025 р.\)](#)

Посилання

- TeenTalks (2024) *ДеТоксік Шоу* Доступно за посиланням: <https://www.youtube.com/@TeenTalks-club/videos>.
- Plan International (2025) *Чемпіони змін*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/youth-empowerment/champions-of-change/>.
- Plan International (2023) *Молодь про війну в Україні*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/publications/young-people-on-the-war-in-ukraine/>; Plan International (2024) *Дівчата-підлітки в кризовій ситуації: голоси з України, Польщі та Румунії*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/publications/girls-in-crisis-ukraine/>; Plan International (2024) *Безпечніші міста для дівчат – рекомендації щодо політики для більш безпечної Польщі: Боротьба з гендерно-зумовленим насильством у публічних місцях*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/poland-en/publications/safety-right-now-safer-cities-for-girls/>; Plan International (2025) *Перетин подвійних кордонів – переселення ЛГБТКІ+ до Польщі: Переслідування, дискримінація та проблеми з доступом до гуманітарної допомоги*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/poland-en/publications/crossing-double-borders/>.

Про Plan International

Plan International — незалежна гуманітарна організація, що займається питаннями розвитку, яка відстоює права дітей і рівність дівчат. Ми віримо в силу та потенціал кожної дитини, але знаємо, що він часто пригнічується бідністю, насильством, соціальною ізоляцією та дискримінацією. І найбільше від цього страждають дівчатка.

Працюючи разом з дітьми, молоддю, прихильниками і партнерами, ми прагнемо до побудови справедливого світу, усуваючи корінні причини проблем, з якими стикаються дівчата й вразливі діти. Ми підтримуємо права дітей від народження до досягнення ними повноліття і даємо їм можливість підготуватися до криз і негараздів і реагувати на них. Ми вносимо зміни в практику та політику на місцевому, національному та глобальному рівнях, використовуючи наше охоплення, досвід та знання.

Ось уже понад 85 років ми об'єднуємо інших переконаних оптимістів, щоб змінити життя всіх дітей у більш ніж 80 країнах.

Ми не зупинимося, поки всі не стануть рівними.

 @plan-international

 @planinternational

 @planinternationaltv

 @plan.international

 @planinternational

 @planinternationalece

 @planglobal

 @planinternationalece